

Bevaring av verdifull natur – informasjon om viktige temaer knyttet til verneprosessen

Melding om oppstart av arbeid med utvidelse av Buvika/Rødskjær naturreservat, Horten kommune

Statsforvalteren melder med dette oppstart av verneprosess for utvidelse av Buvika/Rødskjær naturreservat i Horten kommune (tidligere Borre) i Vestfold fylke. Arealet som skal utredes omfatter Østenskjær og omkringliggende sjøareal. Utvidelsesarealet er på om lag 1584 dekar, derav om lag 13 dekar landareal og 1570 dekar sjøareal, se vedlagte kart. Et utvidet vern som inkluderer Østenskjær vil innebære ferdselsforbud innenfor hekketiden for sjøfugl på selve øya, samt 50 meter fra land.

Frist for uttalelse er **15. november 2025**.

Bakgrunn

Verneforslaget er en del av det nasjonale oppdraget «[Bevaring av verdifull natur](#)», forankret i [Stortingsmelding 14 \(2015-2016\) «Natur for livet»](#). Formålet er å ta vare på truet natur, og dekke opp mangler i dagens verneområder i Norge slik at vi når de [nasjonale målene](#) for naturmangfold. Områdene skal også bidra til å styrke økologiske nettverk og gjøre norsk natur motstandsdyktig mot de negative effektene av klimaendringer.

I 2018 ga Klima- og miljødepartementet i oppdrag til Miljødirektoratet å foreslå områder som kan være aktuelle for supplerende vern. Etter en gjennomgang av Statsforvalternes foreslåtte områder på landsbasis leverte Miljødirektoratet en anbefaling om hvilke områder som burde prioriteres for det videre arbeidet til Klima- og miljødepartementet. For Vestfold og Telemark sin del omfatter dette opprettelse av 43 verneområder (19 i Vestfold og 24 i Telemark). Ett av disse områdene er Østenskjær i Horten kommune.

Sjøfuglenes situasjon er kritisk globalt, med rundt 30 % av artene klassifisert som truet. Norge huser 20–25 % av Europas hekkende sjøfugler og har derfor et viktig forvaltningsansvar. Data fra overvåkingsprogrammet SEAPOP viser en nedgang på 30 % i hekkebestandene siden 2005. Årsaken til nedgangen er sammensatt og skyldes blant annet faktorer som manglende næring og sykdommer, predasjon og klimautfordringer.

Flere sjøfuglarter som hekker i Vestfold og Telemark har hatt kraftig bestandsnedgang. Hettemåken er arten som har hatt den tydeligste negative utviklingen. Arten har gått fra å

være nær truet (rødlistekategori NT) i 2010 til kritisk truet (CR) i 2021, og ærfuglen har gått fra livskraftig (LC) til sårbar (VU) i samme periode.

For sjøfugl er hekkeperioden kritisk for å opprettholde bestandene. Forstyrrelser av hekkende sjøfugl medfører stress hos foreldredyr og har en klar negativ effekt på produksjon av unger ved at det øker faren for predasjon, sult, nedkjøling og overoppheting. Forstyrrelser kan medføre betydelig redusert hekkesuksess i en sjøfuglkoloni. Vern av hekkeplasser og ferdselsforbud i sjøfuglreservater bidrar positivt til hekkesuksess og overlevelse.

Formålet med utvidelsen av eksisterende Buvika/Rødskjær naturreservat vil primært være å sikre et viktig hekkeområde for sjøfugl, samt styrke funksjonsområde for sjøfugl og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området.

Dialog om kandidatområdet

Horten kommune ble informert om kandidatområdet Østenskjær - som hadde en noe annen avgrensning - under informasjonsmøte om verneoppdraget 2. februar 2023. Kommunestyret vedtok 5. november 2024 at de støtter forslaget om vern av Østenskjær. Kommunestyret ble i tillegg orientert om verneplanen i et kommunestyremøte.

Statsforvalteren har hatt dialog med Kystverket angående deres vedlikeholdsbehov av fyrlykta på Østenskjær. Fyrlykta er viktig for sikkerheten på sjøen og vernet kan derfor ikke komme i konflikt med sikker drift. Det er behov for oppgradering av fyrlykta, men dette dreier seg om innvendig tekniske oppgraderinger. Dette vil bli hensyntatt i forslag til verneforskrift. Utover dette er det behov for tilsyn og løpende vedlikehold. Kystverket informerer om at behov for tilsyn er lite, og vil bli mindre ved teknisk oppgradering av lykta. Ut over dette informerer de om at løpende vedlikehold planlegges lagt utenfor hekketid så langt det lar seg gjøre.

Virkinger av kunngjøringen

I henhold til § 44 i naturmangfoldloven (*tiltak ved igangsatt saksbehandling*) kan et forvaltningsorgan uten videre avslå en søknad om tillatelse mv, til et tiltak i planområdet. Tillatelsen kan bare gis dersom tiltaket er uten nevneverdig betydning for verneverdiene i området.

Når det er foretatt kunngjøring etter § 42 i naturmangfoldloven kan offentlig myndighet ikke gi tilskudd til tiltak i et område som inngår i verneforslaget. Statsforvalteren kan gjøre unntak fra dette dersom tiltaket er uten nevneverdig betydning eller er positivt for forslaget.

Virkingen er begrenset til fire år etter oppstarten er kunngjort. Departementet kan forlenge virkningene med inntil to år.

Verneverdier

Bastøy, Østenskjær og Rødskjær, samt sjøen i en avstand av 500 meter fra øyene, hadde fuglelivsfredning fra 1938. Da Buvika/Rødskjær naturreservat ble opprettet i 1981, gjennom verneplan for våtmarksområder i Vestfold, ble fredningen videreført, men Østenskjær ble ikke inkludert. På Rødskjær fantes allerede en koloni med hekkende måkefugl. Østenskjær ble imidlertid holdt utenom fredningen ettersom det her ikke var noen konsentrert forekomst av hekkende sjøfugl, og samtidig for å ivareta båtfolkets behov for et utfartssted.

Østenskjær, sammen med naboøya Rødskjær, og tilhørende sjøareal, er vurdert å være et viktig yngleområde for vade-, måke- og alkefugler. Østenskjær innehar mange av de samme fugleartene som Rødskjær. På øyene hekker det sjeldne og truede arter som ærfugl (VU), fiskemåke (VU), tjeld (NT), gråmåke (VU) og storskarv (NT) (Kilde: Artskart). På 1970-tallet var det i hovedsak hettemåke (CR) som hekket på Rødskjær. Andre arter var fiskemåke, gråmåke og makrellterne. Senere har hettemåkene forsvunnet som hekkefugl, og stormåkene har overtatt. Hettemåke ser nå ut til å hekke bare på Østenskjær. Det samme gjelder for makrellterne (EN). På Østenskjær (og Rødskjær) er det også registrert hekkende svartbak, som er en ansvarsart i Norge. Norge har et spesielt ansvar for å ta vare på ansvarsarter.

Verneforslaget utvider hekkeområdene for sjøfugl og inkluderer verdifulle gruntvannsområder og bløtbunnsområder, som tilbyr leveområder for mange arter, og er viktige beiteområder for fugl og fisk. Bløtbunnsområdene er også viktig for steinkobbe som holder til i området, da slike områder benyttes til hvile, fødesøk og oppvekst.

På Østenskjær er også den sterkt truede (EN) karplanten kantløk registrert, som ett av få steder i Norge.

Verneforskrift

Buvika/Rødskjær naturreservat ble opprettet 2. oktober 1981. Formålet med fredningen er å bevare et viktig våtmarksområde i sin naturgitte tilstand og verne om et spesielt rikt og interessant fugleliv, vegetasjonen og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området.

Ved utvidelser av eksisterende verneområder, som er opprettet etter tidligere lovverk (naturvernloven), må det opprettes ny verneforskrift etter naturmangfoldloven. Dette innebærer at verneforskriften for Buvika/Rødskjær vil oppheves, og det vil utarbeides en ny felles verneforskrift for eksisterende Buvika/Rødskjær naturreservat og utvidelsen Østenskjær som her skal utredes. Forslag til verneforskrift for det samlede verneområdet vil følge høringsforslaget.

I sjøfuglreservatene i Vestfold og Telemark er ilandstigning og all ferdsel i reservatene forbudt i tiden fra og med 15. april til og med 15. juli. Statsforvalterne fikk i 2023 i oppdrag fra Klima-

og miljødepartementet å vurdere behovet for å endre perioden med ferdselsforbud i sjøfuglreservater i Oslofjorden og Agder, og eventuelt gi tilrådning om endring av verneforskriftene. Statsforvalteren i Vestfold og Telemark foreslo at perioden med ferdselsforbud utvides til å gjelde i hele perioden fra 15. mars til 15. august, og gjennomførte høring på forslaget høsten 2023. Saken ligger nå til avgjørelse hos Klima- og miljødepartementet. Dersom Klima- og miljødepartementet vedtar å beholde nåværende fredningsperiode som gjelder fra 15. april til og med 15. juli vil dette også bli gjeldende i ny forskrift.

Bestemmelsene i kapittel IV i eksisterende verneforskrift for Buvika/Rødkjær er ikke til hinder for: *«bruk av eksisterende fiskerett og strandrett, herunder tangrett, i samme utstrekning som tidligere»*, jf. kapittel V punkt 3. Både sjøfugl og marine pattedyr er utsatt for bifangst i ulike fiskerier. Redusert sjanse for dødelighet av enkeltindivid vil bedre kvaliteten på området for fugl og sjøpattedyr. Statsforvalteren vil derfor foreslå forbud mot fiske med alle typer faststående redskaper i ny verneforskrift for området.

Videre vil vi foreslå å ta ut åpningen for bruk av eksisterende tangrett i kapittel V punkt 3. Tang og tare er matkilde for dyr som kreps og snegler og viktig skjulested for skalldyr og yngel som igjen er næringskilde for sjøfugl og vannfugl.

I Buvika er det i kapittel V punkt 4 tillatt med gjødsling og manuell fjerning av kratt og ugras. I ny verneforskrift foreslår vi å ta ut denne åpningen for gjødsling da den ikke er i tråd med forskriftsmal og fordi gjødsling vil true det sårbare artsmangfoldet på de strandengene.

I kapittel V punkt 5 i eksisterende verneforskrift er følgende er tillatt: *«anlegg, drift og vedlikehold av skjøtehus for høyspent sjøkabel på Bastøyas sørspiss mellom fastpunktene 9 og 10 etter planer stadfestet (Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen) 12. desember 1978.»*. Dersom det ikke er grunnlag for å beholde denne bestemmelsen i ny verneforskrift vil den utgå.

Grunneierforhold

Det har vært usikkerhet knyttet til hvem som er eier av Østenskjær. I den forbindelse har vi vært i kontakt med Horten kommune, Statsbygg, som er eier av Bastøy, samt Kystverket, som eier ei fyrlykt som står på Østenskjær. Horten kommune har ingen opplysninger om eierforhold, og Statsbygg og Kystverket bekrefter at de ikke er eier.

Statsforvalteren har innhentet dokumentasjon fra Riksarkivet for å undersøke om det finnes opplysninger om eierforhold. Et dokument knyttet til fuglelivsfredningen på Bastøy, Østenskjær og Rødkjær i 1938, viser at staten allerede i 1910 utøvde eierrådighet, gjennom leieavtaler mellom fyrvesenet og Kirke- og undervisningsdepartementet for oppsetting av en fyrlampe. Ved fuglelivsfredningen i 1938, og senere opprettelsen av Buvika/Rødkjær

naturreservat, ble det lagt til grunn at staten var eier av øyene Rødskjær og Østenskjær. Dersom det ikke kommer inn andre opplysninger om eierforhold i løpet av verneprosessen, legger derfor Statsforvalteren til grunn at Statsbygg, som er eier av Bastøy, er grunneier på Østenskjær (og Rødskjær), og har orientert Statsbygg om våre vurderinger knyttet til dette.

Planstatus og installasjoner

Landarealet innenfor forslaget er i kommuneplanens arealdel i Horten kommune angitt som grønnstruktur, mens arealet i sjø er angitt som bruk og vern av sjø og vassdrag. Kystverket har ei fyrlykt på Østenskjær. Statsforvalteren kjenner ikke til installasjoner utover dette.

Konsekvenser ved vern

Formålet med vern av Østenskjær vil primært være å sikre et viktig hekkeområde for sjøfugl, samt styrke funksjonsområder for sjøfugl og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området. Et vern vil innebære ferdselsforbud i hekketiden for sjøfugl.

Et vern i form av naturreservat innebærer et strengt vern med forbud mot utbygging, fysiske inngrep eller aktiviteter på land eller i sjø som kan skade verneverdiene innenfor området.

Prosessen videre

1. I samsvar med § 42 i naturmangfoldloven skal grunneiere, rettighetshavere, kommuner og andre gis en rimelig frist for å komme med innspill og merknader til planarbeidet før det utformes et verneforslag. **Denne fristen settes til 15. november 2025.**
Oppstartsmeldingen kunngjøres i lokal presse, samt på vår nettside:
<https://www.statsforvalteren.no/nb/vestfold-og-telemark/miljo-og-klima/verneomrader/bevaring-av-verdifull-natur/oppstart-av-arbeid-med-utvidelse-av-buvikarodskjar-naturreservat/>.
2. Statsforvalteren utarbeider deretter et høringsdokument som er et verneforslag med utkast til avgrensning, og forslag til verneforskrift ut fra formålet med vernet. Dette skjer på grunnlag av opplysninger om verneverdier og innkomne uttalelser. I den grad det er nødvendig vil Statsforvalteren ha en dialog med aktuelle høringsparter etter mottak av uttalelsene. Høringsdokumentet skal på gjennomsyn i Miljødirektoratet før det sendes ut.
3. Verneforslaget kommer på høring lokalt, regionalt og sentralt.
4. Statsforvalteren sammenstiller og svarer ut høringsinnspillene i høringsdokumentet.
5. Som siste ledd i verneprosessen hos Statsforvalteren sender vi en faglig tilrådning til Miljødirektoratet. Miljødirektoratet vurderer tilrådinga og utarbeider innstilling til Klima- og miljødepartementet med framlegg til verneforskrift og avgrensning.
6. Klima- og miljødepartementet samordner tilrådingen med andre aktuelle departementer og forbereder saken for behandling i statsråd.
7. Vernevedtak fattes av Kongen i statsråd gjennom kongelig resolusjon.